

"צעדת השיבה הגדולה": הפגנות 4 במאי 2018 וצפי להמשך

6 במאי 2018

אירועי יום שישי 4 במאי 2018

עיקרי תמונת המצב

מעשי האלימות ביום השישי 4 במאי 2018 נמשכו זה השבוע השישי מאז החלו ההפגנות האלימות ("צעדת השיבה הגדולה") ב-30 במרץ 2018. בהפגנות יום שישי השתתפו כ-10,000 מפגינים (בדומה למספר המשתתפים בשבוע שעבר) בשישה מוקדים, סמוך לגדר הביטחון על גבול רצועת עזה ישראל. שיאם של האירועים האלימים היה התפרצות עשרות מפגינים לצידו הפלסטיני של כרם שלום ופגיעה בציוד ובמצבורי הגז והדלק שבמקום. מעבר כרם שלום הינו "עורק חיים" חיוני דרכו עוברים סחורות, בנזין, סולר וגז המיועדים לתושבי רצועת עזה.

ההכנות לאירועים

כמו בשבועות הקודמים כללו ההכנות לאירועים מילוי שקי חול והכנת עשרות צמיגים להבערה בשטח במטרה לגרום למסך עשן, שיקשה על פעילות צה"ל. בטרם ההפגנות בשעות אחר הצהריים המוקדמות קראו כוחות צה"ל לפלסטינים, שעמדו סמוך לגדר, להתרחק מהמקום כדי לא לדרדר את המצב. כוחות צה"ל גם קראו למבוגרים להרחיק את הצעירים ואת הילדים מהאזור (ynet, 4 במאי 2018).

נערים פלסטינים מכינים שקי חול מזרחית לרפיח לקראת מעשי האלימות ביום השישי ה-4 במאי 2018 (חשבון הטוויטר PALINFO, 4 במאי 2018)

מימין: פלסטינית מובילה צמיגים לצרכי הבערה סמוך לגדר הביטחון (חשבון הטוויטר PALINFO, 4 במאי 2018). משמאל: פלסטינים מובילים צמיגים מהעיר ח'אן יונס לעבר אחד ממוקדי הפעילות במזרח ח'אן יונס (דף הפייסבוק שהאב, 4 במאי 2018).

עיקרי האירועים

◀ במהלך הפגנות יום השישי נמשכו האירועים האלימים במאפייניהם המוכרים: **הבערת צמיגים, יידוי אבנים, השלכת מטענים, ניסיונות חבלה בגדר הביטחון ושיגור עפיפוני תבערה לשטח ישראל** (דובר צה"ל, 5 במאי 2018). במהלך ההפגנות **נזק רימון לעבר כוח צה"ל סמוך למעבר קרני** (צפון רצועת עזה). כמו כן סוכלו שני ניסיונות של קבוצות פלסטינים **לחבל בגדר הביטחון ולעבור לשטח ישראל**. על פי דיווחי משרד הבריאות ברצועת עזה **לא היו הרוגים במהלך אירועי יום השישי** ונפצעו 1,143 בני אדם (להערכתנו בעיקר משאיפת עשן).

הבערת צמיגים ב"צעדת השיבה" מזרחית לג'באליא (אלג'זירה נט, 4 במאי 2018).

מימין: פלסטינים מיידים אבנים לעבר כוחות צה"ל מזרחית לח'אן יונס (חשבון הטוויטר PALINFO, 5 במאי 2018)
משמאל: פלסטינים תוקפים סיור של צה"ל סמוך לגדר הביטחון מזרחית לבית חאנון
(דף הפייסבוק אלרסאלה, 5 במאי 2018).

פלסטינים מפרקים את גדר התיל הסמוכה לגדר הביטחון ברצועה
(דף הפייסבוק אלרסאלה, 4 במאי 2018).

שיאם של האירועים: הפריצה לכרם שלום

שיאם של האירועים היה כאשר כמה עשרות מפגינים פרצו למעבר כרם שלום, מצדו הפלסטיני של המעבר. המפגינים גרמו לנזק למצבורי הגז והדלק, לגדרות ולשערים ולרכוש נוסף. המדובר ב"עורק חיים" חיוני דרכו מועברים מישראל וממדינות נוספות בעולם סחורות, ציוד, בנזין, סולר וגז עבור תושבי רצועת עזה.

הצתת מעבר "כרם שלום" מצדו הפלסטיני
יום 1, 04.05.18, י"ט באייר התשע"ח

השחתת והצתת מעבר כרם שלום תעבור הפלסטיני
יום 1, 04.05.18, י"ט באייר התשע"ח

מפגינים פלסטינים פורצים לצדו הפלסטיני של מעבר כרם שלום, פוגעים בגדרות ומציתים מצבורי דלק וגז, שנועדו לרווחת תושבי עזה (דובר צה"ל, 5 במאי 2018).

מפגינים פלסטינים פורצים לצדו הפלסטיני של מעבר כרם שלום ושורפים "עמדה ביטחונית" במקום (חשבון הטוויטר PALINFO, 4 במאי 2018).

◀ **מעבר כרם שלום משמש מעבר הסחורות היחיד מישראל לרצועת עזה.** דרך המעבר עוברים מידי שבוע כ-2,370 משאיות נושאות סחורות הכוללות כ-72 אלף טונות של חומרי בנייה, מזון, תוצרת חקלאית ותרופות. זאת, בנוסף ל-607 אלף ליטר בנזין, כ-3,200 ליטר סולר, וכ-1,500 טון גז המוזרמים לרצועת עזה (דף הפייסבוק בערבית של מתאם פעולות הממשלה בשטחים, 5 במאי 2018). **חבלה בעורק חיים חיוני זה מהווה פגיעה קשה באוכלוסייה.**

שימוש בעפיפונים

◀ מארגני האירועים וחמאס בראשם הבינו את האפקט התודעתי והנזק החומרי הנוצרים משימוש בעפיפוני תבערה. טרם תחילת הפגנות יום שישי 4 במאי 2018 קראה חמאס למפגינים לעשות שימוש נרחב בעפיפונים. במסגרת ההכנות ל"צעדת השיבה" ביום שישי פרסמה רשת קדס בעמוד הפייסבוק שלה סרטון המציג קבוצה של צעירים המכונה "יחידת העפיפונים". בסרטון ניתן לראות פלסטינים רעולי פנים עומדים בשורה ואוחזים עפיפונים. אחד הדוברים אמר, כי היחידה בנתה עפיפונים רבים כדי לשרוף יערות רבים בישראל (קדס, 4 במאי 2018).

הכנת עפיפונים בתוך "מחנה השיבה", מזרחית למחנות מרכז הרצועה (חשבון הטוויטר PALINFO, 4 במאי 2018)

הכנת עפיפון תבערה מזרחית לעזה (חשבון הטוויטר PALINFO, 4 במאי 2018).

◀ צה"ל עדיין לא מצא פתרון מבצעי לבעיית העפיפונים. במהלך הפגנות יום שישי עשה צה"ל ניסיונות למנוע את הגעתם של העפיפונים לשטח ישראל באמצעות רחפנים, שאמורים לקרוע את החוטים אליהם מחוברים העפיפונים. עשרות מפיגים יידו אבנים לעבר רחפני צה"ל, שניסו למנוע את הגעתם של עפיפוני התבערה לשטח ישראל. שני רחפנים נפלו בשטח רצועת עזה. בצה"ל בודקים מה גרם לנפילתם. המפיגנים ברצועת עזה ייחסו את נפילת הרחפנים לאבנים שיידו לעברם כדי להפילם. בצה"ל הביעו דאגה, כי עפיפוני התבערה יהפכו עד מהרה לעפיפוני נפץ (על רקע זה הועברה אזהרה לתושבי עוטף עזה שלא לגעת בעפיפונים שנפלו בשטחם עד להגעת גורם מוסמך).

◀ ב-6 במאי 2018 החרפו כוחות צה"ל את התגובה לשיגור "עפיפוני התבערה". כלי טיס של חיל האוויר תקף עמדות של חמאס בצפון רצועת עזה סמוך לגדר הביטחון. התקיפה בוצעה בתגובה לשיגור "עפיפון תבערה" שנועד להצית שטחים בישראל. לדברי דובר צה"ל הצטרף אירוע זה לניסיונות הצתה נוספים (דובר צה"ל, 6 במאי 2018).

העדר נוכחות בכירי חמאס באירועים

◀ **רוב בכירי חמאס והג'האד האסלאמי בפלסטין לא היו נוכחים באירועים.** בתקשורת דווח כי היעדרם נובע מחשש לשלומם. **אחמד בחר** סגן יו"ר המועצה המחוקקת עמד בראש משלחת מטעם המועצה בפעילויות, שהתקיימו מזרחית לעיר עזה (דניא אלוטן, 4 במאי 2018). **אסמעאיל רצ'ואן**, בכיר חמאס, בירך את הפלסטינים, שצעדו לעבר הגבול (מבלי לצעוד עימם). לדבריו צעדת השיבה נועדה להוכיח שהעם הפלסטיני חזק ושהוא לעולם לא ייכנע (אלאקצא, 4 במאי 2018).

◀ **עצאם חמאד חבר הועדה המשפטית של צעדת השיבה,** אמר כי **הוועדה משפטית של הרשות הלאומית העלוונה של צעדת השיבה מתעדת את כל פעולות צה"ל המפרות לטענתו את החוק הבינלאומי.** ועדה זאת **מאגדת את התיעוד לתיקים משפטיים המועברים לבית הדין הפלילי הבינלאומי (ICC).** כמו כן שולחת הועדה תמונות ומסמכים לארגונים בינלאומיים לזכויות אדם. לטענתו עד כה חברי הועדה לא חזו בשום מעשה מהצד הפלסטיני, שהפר את עקרון אי-האלימות (אלמיאדין, 4 במאי 2018).

שיגור ילדים ונשים לקו הקדמי של האירועים האלימים

◀ במהלך אירועי יום השישי זיהו כוחות צה"ל **תופעות של ביום פציעות ושימוש בילדים ובנשים.** לדברי צה"ל הפעולות הללו נועדו **להסוות את פעולות הטרור שמבצעים הפלסטינים בנייהן השלכת מטענים ורימונים וניסיונות חדירה לשטח ישראל.** הם נועדו גם להקשות על פעולות ההגנה של צה"ל **תוך הצגת מיצג שווא שקרי מול דעת הקהל העולמית** (דובר צה"ל, 5 במאי 2018).

◀ **שימוש בילדים כ"מגן אנושי":** דובר צה"ל תיעד מספר מקרים, שבהם נכחו ילדים בקו העימות **בין המפגינים האלימים לבין כוחות צה"ל על גבול גדר הביטחון,** תוך סיכון חייהם (דובר צה"ל, 4 במאי 2018).

ילדים פלסטינים בקו העימות (דובר צה"ל, 4 במאי 2018).

סיוע של חמאס לנפגעי האירועים האלימים

◀ חמאס הודיעה ב-3 במאי 2018 על **הענקת סיוע כספי חדש ל-187 פצועים** מבין פצועי "צעדת השיבה הגדולה". בהודעה נאמר כי ישולמו ל-61 פצועים באורח קשה \$500 לכל פצוע; ול-126 פצועים באורח בינוני \$200 לכל אחד. שמותיהם יתבססו על דו"חות משרד הבריאות. עוד נאמר בהודעה כי **סה"כ התשלומים שישולמו לפצועים יגיע ל-\$300,000**. חמאס הבהירה, כי התשלומים מועברים **חרף המצב הכלכלי הקשה** כאות נאמנות לפצועים ובמסגרת אחריות חמאס כלפי בני העם הפלסטיני (דניא אלוטן, 3 במאי 2018).

הכנות להמשך

◀ **חמאס ושאר הארגונים מנסים להמשיך ולשמר את ההפגנות ברמה זו לפחות עד ל-15 במאי 2018** ("יום הנכבה") שבו צפויות הפגנות "צעדת השיבה הגדולה" **להגיע לשיאן**. הרשות הלאומית העליונה לצעדת השיבה כי ה-8 במאי 2018 **יוקדש לזכר העיתונאים, שנהרגו במהלך האירועים**. עוד נמסר כי יום השישי הקרוב (11 במאי 2018) יהיה "שישי של הכנות ושל אזהרות" **כהכנה ל"צעדת המיליון לשיבה"** (שהאב, 4 במאי 2018).

◀ לדברי **עצאם חמאד**, חבר הועדה המשפטית של צעדת השיבה, **ב-11 במאי 2018 יחל "שבוע מיוחד" זאת מכיוון שב-14 במאי המוני פלסטינים יתאספו כדי להתנגד להעברת שגרירות ארה"ב לירושלים וב-15 במאי ימחו על הגירוש הפלסטיני בשנת 1948**. הוא הוסיף, כי ביום זה יוכרז על **צעדי ההמשך של "צעדת השיבה הגדולה"** (אלמיאדין, 4 במאי 2018).

מהתבטאויות הפלסטיניות עולה איפא כי ב"יום הנכבה" (15 במאי 2018), או בסמיכות זמנים לו, מתכננים הפלסטינים לארגן אירועים **בהיקף גדול יותר**. במוקד אירועים אלו תעמוד, **פריצת קהל גדול לתוך שטח ישראל** כ"מימוש זכות השיבה". זאת להערכתנו, גם **במחיר מספר נפגעים רב יותר ותוך עליית מפלס האירועים האלימים** שילוו את הפריצה לישראל. כמו כן עולה, כי **אין בדעת חמאס (והפלסטינים) להפסיק את האירועים ב-15 במאי 2018** (עדיין לא ברור לנו מה יהיה דפוס האירועים בהמשך).

התפלגות זהות הרוגי "צעדת השיבה הגדולה"

◀ על פי דיווחי משרד הבריאות ברצועת עזה במהלך אירועי יום השישי ברצועה (4 במאי 2018) **לא היו הרוגים**. במהלך האירועים נפצעו 1,143 בני אדם (להערכתנו בעיקר משאיפות עשן). על פי דיווח משרד הבריאות הפלסטיני בעזה **מאז תחילת העימותים נהרגו 45 פלסטינים** (חשבון הטוויטר של אשרף אלקדרה, 5 באפריל 2018). משרד הבריאות בעזה **לא פרסם עד כה דו"ח מלא אודות פרטי ההרוגים**. מנתונים שבידי מרכז המידע עולה, כי במהלך האירועים עצמם (מבלי לספור את הרוגי ניסיונות החדירה לישראל שהתחוללו בין הצעדות) **נהרגו 46 פלסטינים**.

◀ ב-3 במאי 2018 מסר אשרף אלקדרה דובר משרד הבריאות ברצועה כי **אנס שוקי אבו עזר**, בן 19, משכונת אלצברה, מת מפצעים שנפצע מירי כוחות צה"ל ב-27 באפריל 2018 (חשבון הטוויטר של אשרף אלקדרה, 3 במאי 2018). **בעת הלווייתו נעטפה גופתו בדגל ירוק של חמאס** (דף הפייסבוק QUDSN, 3 במאי 2018).

גופתו של אנס שוקי אבו עזר עטופה בדגל ירוק של חמאס (דף הפייסבוק QUDSN, 3 במאי 2018).

סיכום זהותם של הרוגי "צעדת השיבה הגדולה"

ס"ה"כ	זיקה	שיוך מובהק	ארגון
19	10 בעלי זיקה	9 פעילי הזרוע הצבאית ומנגנוני הביטחון	חמאס
13	11 בעלי זיקה	2 פעילי הזרוע הצבאית	פתח
1		1 פעיל הזרוע הצבאית	הג'האד האסלאמי בפלסטין
2	1 בעל זיקה	1 פעיל הזרוע הצבאית	החזית הדמוקרטית לשחרור פלסטין
2	2 בעל זיקה		החזית העממית לשחרור פלסטין
9			ללא שיוך ארגוני
46 הרוגים			ס"ה"כ

הערה: כ-80% מהרוגי אירועי "צעדת השיבה הגדולה" (37 אנשים) הינם פעילי טרור או כאלו המזוהים עם ארגוני הטרור. כ-20% (9 אנשים) אינם בעלי שיוך ארגוני וניתן להניח כי הם אזרחים.